UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Ouderenconsultatiebureau Stadsdeel De Baarsjes: een analyse van 2008 en 2009

Pasman, E.T.; van Weert, J.C.M.

Publication date
2010

Link to publication

Citation for published version (APA):
Pasman, E. T., & van Weert, J. C. M. (2010). *Ouderenconsultatiebureau Stadsdeel De Baarsjes: een analyse van 2008 en 2009*. Amsterdam School of Communication Research ASCoR, Universiteit van Amsterdam.

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:11 Oct 2026

Ouderenconsultatiebureau
Stadsdeel De Baarsjes
Een analyse van 2008 en 2009

Amsterdam, februari 2010
Versie 02

Erik T. Pasman

Julia C.M. van Weert

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Dit rapport is een uitgave van de Amsterdam School of Communication Research ASCoR van de Universiteit van Amsterdam.

Titel
Ouderenconsultatiebureau Stadsdeel De Baarsjes.
Een analyse van 2008 en 2009.

Auteurs
Drs. E.T. Pasman
Dr. J.C.M. van Weert

ASCoR
Oost Indisch Huis (OIH)
Kloveniersburgwal 48
1012 CX Amsterdam
T: +31 (0)20 525 3680
F: +31 (0)20 525 3681
E: j.c.m.vanweert@uva.nl
W: www.ascor.uva.nl

© 2010, Amsterdam School of Communication Research ASCoR, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoudsopgave

Voorwoord **1**

Samenvatting **3**

1. Inleiding **5**

2. Methode **9**
2.1 Dataverzameling 9
2.2 Analyses 11

3. Resultaten **13**
3.1 Cliënten OCB De Baarsjes 13
3.2 Achtergrondgegevens bezoekers OCB 16
3.3 Testuitslagen en adviezen OCB 22
3.3.1 Testuitslagen 22
3.3.2 Adviezen 27
3.4 Opvolgen van adviezen 30
3.5 Tevredenheid 33

4. Conclusie en aanbevelingen **35**

Literatuur **41**

Bijlagen **43**
Bijlage 1 Vragenlijst voorafgaand consult OCB 43
Bijlage 2 Registratieformulier tijdens consult OCB 47
Bijlage 3 Enquête na afloop consult OCB 49
Bijlage 4 Vragenlijst geen behoefte aan consult 53

Voorwoord

Voor u ligt het rapport 'Ouderenconsultatiebureau Stadsdeel De Baarsjes. Een analyse van 2008 en 2009' met daarin de resultaten van de data die het Ouderen Consultatie Bureau (OCB) De Baarsjes sinds de start ervan in 2008 heeft verzameld.

Het rapport bevat gegevens over de gezondheid van de bezoekers van het OCB van zestig jaar en ouder. Van deze groep is hun gezondheid in kaart gebracht, waarbij vragen als 'wat zijn de gezondheidsproblemen van deze groep ouderen?', 'welke gezondheidsadviezen zijn door het OCB gegeven?' en 'welke gezondheidsadviezen zijn door de bezoekers daadwerkelijk opgevolgd?' beantwoord zijn. Daarnaast is in kaart gebracht hoe de bezoekers van het OCB verdeeld zijn naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en herkomstgroepering. Deze gegevens zijn waar mogelijk vergeleken met kerngegevens van Stadsdeel De Baarsjes. Op deze manier is het mogelijk om uitspraken te doen over het bereik van het OCB. De vragen 'welke groepen worden door het OCB bereikt?' en 'welke groepen bereikt het OCB minder goed?' worden hiermee beantwoord. Naast deze gegevens is tevens de mening van de bezoekers van het OCB gepeild. Met al deze aspecten ontstaat een overzichtelijk beeld van het OCB, waarbij goede en verbeterpunten naar voren komen.

Graag willen we Inge Groot, stafmedewerker Groepspraktijk, van de OsiraGroep bedanken voor de behulpzaamheid bij het aanleveren van de vele data van het OCB en beantwoorden van vragen die tijdens het onderzoek naar voren zijn gekomen. Daarnaast willen we het Stadsdeel De Baarsjes bedanken, in het bijzonder Jan Ponse, die de verzoeken voor kerngegevens over het Stadsdeel van onze kant steeds heeft kunnen beantwoorden met bruikbare data.

ASCoR 2010,
Erik Pasman
Julia van Weert

Samenvatting

Met een toenemende vergrijzende bevolking is het Nederlandse gezondheidsbeleid ten aanzien van ouderen steeds meer gericht op het voorkomen van ziektes en handicaps en het bevorderen van gezond leven. Het Ouderen Consultatie Bureau (OCB) is een initiatief dat zich richt op vroegsignalering en preventie van ziektes bij ouderen. In Stadsdeel De Baarsjes is de OsiraGroep in 2008 gestart met het OCB De Baarsjes voor bewoners van 60 jaar en ouder. Uit landelijk onderzoek is bekend dat veel OCB's moeite hebben met het bereiken van bepaalde doelgroepen. Zo zijn ouderen met een lage sociaaleconomische status en allochtone ouderen, beiden bekend als risicogroepen voor gezondheidsproblemen, moeilijk te bereiken.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat de bezoekers van het OCB De Baarsjes wat betreft leeftijd en geslacht een representatieve afspiegeling vormen van de bewoners van Stadsdeel De Baarsjes. Opvallend is verder dat het overgrote deel van de cliënten van het OCB (in totaal meer dan 85%) een laag (40.5%) of middelbaar (45.2%) opleidingsniveau heeft. Het OCB lijkt er daarmee in te slagen om de lager opgeleiden goed te bereiken. Daarnaast is opvallend dat van de allochtone ouderen met name de Marokkaanse doelgroep door gerichte communicatie relatief goed bereikt is.

In vergelijking met landelijke cijfers valt te concluderen dat het OCB De Baarsjes op meerdere aspecten beter scoort dan het landelijke gemiddelde en op geen enkel aspect slechter. Zo weet het OCB De Baarsjes ouderen met een lage sociaaleconomische status en Marokkaanse ouderen, beiden risicogroepen, beter te bereiken dan landelijk het geval is. Het OCB De Baarsjes doet het op het gebied van leeftijd ook minstens zo goed als het landelijke gemiddelde. Ondanks dat de ondergrens wat betreft leeftijd bij het OCB De Baarsjes gesteld is op 60 jaar, waar landelijk gezien vaak een ondergrens van 50 of 55 jaar wordt aangehouden, is 57% van de cliënten van OCB De Baarsjes in 2008 en 48% van de cliënten in 2009 onder de 70 jaar, terwijl landelijk 45% onder de 70 jaar is. Dit is positief met het oog op het doel van OCB's, namelijk vroegsignalering en preventie van gezondheidsproblemen bij ouderen. De resultaten van dit onderzoek geven verder aan dat onder de bezoekers van OCB De Baarsjes vergelijkbare gezondheidsproblemen geconstateerd worden als landelijk. Overgewicht en een verhoogd cholesterol zijn de meest voorkomende gezondheidsproblemen. De gezondheidsadviezen die het meeste worden gegeven zijn dan ook veelal gericht op het verminderen van deze gezondheidsproblemen, namelijk gewicht verminderen, voedingsadvies en meer bewegen.

Concluderend is het OCB De Baarsjes er in twee jaar tijd in geslaagd een organisatie neer te zetten die niet onder doet voor andere OCB's in het land en op belangrijke onderdelen zelfs beter scoort dan het landelijke gemiddelde.

1. Inleiding

Vanwege de toenemende vergrijzing van de samenleving is het beleid van de Nederlandse overheid steeds meer gericht op preventieve gezondheidszorg voor ouderen. Samen met de vergrijzing van de Nederlandse bevolking bestaat er ook een toenemende levensverwachting, waarbij het langer gezond blijven van ouderen verworvenheden zijn die duiden op maatschappelijke vooruitgang (Zorg voor morgen, 2009). Aangezien met het ouder worden de kans op gezondheidsproblemen ook toeneemt, zullen de zorgkosten de komende jaren toenemen. Om deze zorgkosten in de hand te houden wordt steeds meer belang gehecht aan preventie van ziekten en handicaps bij ouderen (Luijkx, van Weert, van Oers & Schols, 2007). Ook vanuit de overheid wordt steeds meer aandacht besteed aan het voorkomen van ziektes en handicaps en het bevorderen van gezond leven (VWS, 2006; Luijkx et al., 2007). Het ministerie van Volksgezondheid Welzijn & Sport (VWS) wijst, naast het persoonlijke profijt dat mensen hebben bij gezond ouder worden, ook op het maatschappelijke belang. De verwachting is dat daardoor minder ondersteuning, zorg en zorgkosten nodig zal zijn (VWS, 2006; Luijkx et al., 2007). De zorgkosten per jaar van een gezond persoon zijn bijvoorbeeld lager dan de zorgkosten voor een rokend persoon of een persoon met obesitas. Om deze reden zal de focus van de gezondheidszorg meer gericht worden op preventie en voorkomen van gezondheidsklachten dan op de genezing van deze klachten (VWS, 2006). Preventiebeleid is er op gericht dat mensen langer in goede gezondheid leven, met het doel de levensverwachting te vergroten, het aantal gezonde levensjaren te vergroten en het verschil in achterstand bij mensen uit lagere sociaaleconomische milieus te verkleinen (VWS, 2006). Fysiek actief zijn, gezond eten, niet roken en verstandig omgaan met alcohol en medicatie kunnen ook op oudere leeftijd ziekten en beperkingen voorkomen, de gezonde levensverwachting verhogen en de kwaliteit van leven verbeteren (Gezondheidsraad, 2005).

In Nederland is het ouderen consultatiebureau (OCB) een initiatief dat zich richt op vroegsignalering en preventie van gezondheidsklachten bij ouderen. Vilans (2008) geeft in hun 'visiedocument consultatiebureau voor ouderen' aan dat het OCB de vorm van preventieve zorg voor ouderen is die hen ondersteuning biedt om gezond en actief ouder te worden. Omdat ouderen het OCB met een zekere regelmaat bezoeken heeft het de mogelijkheid om ouderen langere tijd te volgen en in kaart te brengen hoe ze omgaan met de adviezen over gezond en actief ouder worden (Vilans, 2008). Bij het OCB worden verschillende adviezen gegeven op het gebied van gezondheid, zodat een gezonde levensstijl onder ouderen zoveel mogelijk wordt bevorderd. Daarnaast worden de verschillende gezondheidsadviezen aangevuld door medische testen om zo in een vroeg stadium eventuele ziekten en/of risicofactoren op te sporen (Luijkx et al., 2007). Uit onderzoek (Vilans, 2009) blijkt dat, na een landelijk inventarisatie van een groot aantal OCB's, de bezoekers van het OCB voor

meer dan de helft boven de 70 jaar zijn en dat bijna alle bezoekers tevreden tot zeer tevreden zijn over het OCB. Daarnaast wordt door veel OCB's, met wisselend succes, getracht risicogroepen te bereiken zoals ouderen met een lage sociaaleconomische status, oudere mantelzorgers en allochtone ouderen (Vilans, 2009). Deze groepen reageren onvoldoende op schriftelijke uitnodigingen om het OCB te bezoeken. Vooral ouderen met een lage sociaaleconomische status zijn moeilijk te bereiken.

OCB in Stadsdeel De Baarsjes

Met een groeiend aantal initiatieven in Nederland voor ouderen consultatiebureaus is in januari 2008 de OsiraGroep in opdracht van het Amsterdamse Stadsdeel De Baarsjes gestart met het Ouderen Consultatiebureau (OCB) De Baarsjes. Daarbij zijn afspraken gemaakt over de inhoud, de organisatie, de financiering, werving/PR en de locatie van het OCB De Baarsjes.

De inhoud van de gezondheidsscreening is in samenwerking met het AMC ontwikkeld door Specialisten Ouderengeneeskunde (voorheen verpleeghuisartsen) van OsiraGroep, waarbij de screening bestaat uit een vragenlijst met een aantal medische tests, waaronder het meten van de *Body Mass Index* (voor het vaststellen van over- of ondergewicht), longfunctie, pols, bloeddruk, cholesterol en glucose en een aantal vragen over sociaal psychische onderwerpen. De resultaten geven een beeld van het psychisch, lichamelijke en sociaal maatschappelijke functioneren van de cliënt. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek krijgt de cliënt gezondheidsadviezen van de fysiotherapeut en de verpleegkundige.

De OsiraGroep legt door middel van rapportages verantwoording af aan Stadsdeel De Baarsjes. Tot op heden is bij deze rapportages gebruik gemaakt van een gedeelte van de gegevens die verzameld zijn onder de bezoekers van het OCB. Het Stadsdeel had echter de behoefte om meer inzicht te krijgen in aanvullende gegevens die in de loop der tijd verzameld zijn. Het Stadsdeel was bijvoorbeeld geïnteresseerd in eventuele verschillen met betrekking tot sociodemografische achtergrondgegevens zoals leeftijd, geslacht bevolkingsachtergrond en opleiding van de cliënten van het OCB in vergelijking tot kerncijfers en de bevolkingsopbouw van het Stadsdeel en in eventuele verschillen binnen het OCB tussen 2008 en 2009. Om deze vragen te beantwoorden is alle data die sinds het begin van het OCB in januari 2008 is verzameld in statistische bestanden ingevoerd en geanalyseerd. Hierdoor is het mogelijk om eventuele verschillen of overeenkomsten tussen de resultaten van 2008 en 2009 waar te nemen en deze data te vergelijken met kerncijfers van Stadsdeel De Baarsjes.

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om aan de hand van de bestaande gegevens van het OCB en kerncijfers van Stadsdeel De Baarsjes uit 2008 en 2009 antwoord te geven op de onderstaande vragen:

1. Welke groepen zijn in 2008 en 2009 bereikt door het OCB en hoe verhoudt zich dit tot de bevolkingsgegevens van Stadsdeel De Baarsjes?
   Door het beantwoorden van deze vraag wordt meer inzicht gekregen in de groepen die eventueel gemist worden en kunnen er in de toekomst strategieën ontwikkeld worden om deze groepen beter te bereiken.
2. Welke klachten en problemen zijn vastgesteld bij de bezoekers van het OCB in 2008 en 2009 en welke adviezen zijn gegeven door de OsiraGroep?
   Door het beantwoorden van deze vraag wordt meer inzicht gekregen in de gezondheidsproblemen van de huidige bezoekers van het OCB en de adviezen die gegeven zijn. Op basis van deze gegevens kan het Stadsdeel De Baarsjes nagaan of het huidige aanbod van Stadsdeel De Baarsjes voldoende aansluit bij de problematiek van zijn huidige bewoners en de adviezen die gegeven zijn.
3. Wat hebben bezoekers met deze adviezen gedaan? Door het analyseren van de gegevens die hierover beschikbaar zijn kan een eerste aanzet gegeven worden voor inzicht in de mogelijke gezondheidswinst van het OCB.

2. Methode

2.1 Dataverzameling

De data die voor dit rapport is onderzocht is voor een groot gedeelte afkomstig van het OCB en voor een gedeelte door Stadsdeel De Baarsjes aangeleverd. De data van Stadsdeel De Baarsjes heeft voornamelijk betrekking op sociodemografische gegevens zoals aantal huishoudens, leeftijd, geslacht en herkomstgroepering of etniciteit van de 60 plus bevolking, woonachtig in De Baarsjes. De data afkomstig van het OCB bestaat uit twee vragenlijsten, een registratieformulier en een enquête, die hieronder worden toegelicht. De OsiraGroep heeft sinds de start van het OCB in 2008 de verschillende ingevulde documenten bewaard. In de bijlagen zijn de verschillende documenten terug te vinden.

Vragenlijst voorafgaand aan het consult

De bezoekers van het OCB vullen voordat ze een bezoek brengen aan het OCB een vragenlijst in, waarin vragen staan die betrekking hebben op onder andere de somatische en psychische gesteldheid van de bezoeker. In totaal zijn er 56 vragen gesteld, waaronder algemene vragen over de volgende sociodemografische achtergrondgegevens: geboortedatum, geslacht, opleidingsniveau (laag, middel en hoog) en etniciteit. Etniciteit is gemeten aan de hand van een beperkte vraag, namelijk: 'Tot welke bevolkingsgroep rekent u zichzelf?', waarbij 'Nederlands' en 'Anders, namelijk' de antwoordmogelijkheden zijn. Daarnaast zijn somatische vragen (bijv. lichamelijke inspanning, benauwdheid, pijn, vallen) en vragen over de psychische gesteldheid (bijv. eenzaamheid, onveiligheid, angstig, vergeetachtig) gesteld. De ingevulde vragenlijst wordt door de bezoeker meegenomen naar het consult en daar samen met de fysiotherapeut en verpleegkundige van het OCB doorgenomen. Het doel van deze vragenlijst is een eerste beeld te krijgen van de lichamelijke en psychische gesteldheid van de bezoeker en eventuele andere problemen die naar voren komen aan de hand van de antwoorden tijdens het bezoek (Bijlage 1).

Registratieformulier tijdens het consult

Dit registratieformulier wordt door de verpleegkundige en de fysiotherapeut tijdens het consult met de bezoeker ingevuld. Op dit formulier staan de uitkomsten van de verschillende metingen (longtest, *Body Mass Index* (BMI), Glucose, Bloeddruk, Pols, Cholesterol), eventuele adviezen en verwijzingen van de fysiotherapeut en de verpleegkundige. Het doel van dit formulier is de verschillende scores van de gezondheidstests, de gegeven adviezen en verwijzingen voor eigen gebruik binnen het OCB te registreren (Bijlage 2).

Enquête na afloop consult

Na afloop van het consult krijgen de bezoekers een enquête thuisgestuurd waar vragen in staan die betrekking hebben op het bezoek aan het OCB. De bezoeker wordt, naast algemene vragen, onder andere gevraagd naar de mening over het OCB, de fysiotherapeut, de verpleegkundige, de gegeven adviezen en de bereikbaarheid van het OCB. Het doel van deze enquête na afloop van het consult is om na te gaan hoe het OCB wordt beoordeeld door de bezoekers en inzicht te krijgen in hoeverre de bezoekers de verschillende adviezen hebben opgevolgd.

Het aantal enquêtes uit 2009 (*n* = 29) is vergeleken met 2008 (*n* = 224) erg laag. Dit komt mede doordat mensen die in 2009 voor de 2e keer het OCB bezochten niet voor een 2e keer een enquêteformulier ontvingen. Een andere verklaring is dat ten tijde van de start van dit onderzoek (november 2009) door het OCB nog niet alle bezoekers die tot dat moment bij het OCB zijn geweest een enquête hadden ontvangen c.q. ingevuld. Om deze reden is bij de analyses geen onderscheid gemaakt in jaar van bezoek, maar zijn de analyses uitgevoerd op het totaal aantal enquêtes dat in 2008 en 2009 is ingevuld en teruggestuurd (Bijlage 3).

Vragenlijst geen behoefte aan consult

In 2008 is er gebruik gemaakt van een vragenlijst voor mensen die geen behoefte hadden om het OCB te bezoeken. Deze vragenlijst heeft als doel na te gaan waarom mensen geen behoefte hebben om het OCB te bezoeken. In de vragenlijst wordt de vraag gesteld waarom men geen behoefte heeft aan een afspraak voor een gezondheidstest en daarnaast worden enkele algemene vragen gesteld (e.g., geboortedatum, geslacht, opleiding). In 2009 is deze vragenlijst niet meer meegestuurd met de uitnodigingen (Bijlage 4).

2.2 Analyses

Alle data van het OCB over 2008 en 2009 is ingevoerd in het statistische analyse programma SPSS15, waardoor alle data voor het eerst geheel is gedigitaliseerd. Voor het beantwoorden van de verschillende onderzoeksvragen is gebruik gemaakt van deze databestanden. Voor het berekenen van het opkomstpercentage en de bezettingsgraad van het OCB is gebruik gemaakt van het afsprakenbestand dat door het OCB is bijgehouden.

Om antwoord te geven op de vraag welke groepen in 2008 en 2009 zijn bereikt door het Ouderen Consultatie Bureau zijn univariate en bivariate analyses uitgevoerd. Hierbij worden de frequentie en bijbehorende percentages berekend van de sociodemografische achtergrondgegevens van de personen die het OCB in 2008 en 2009 hebben bezocht. Daarbij zijn verschillen in de sociodemografische achtergrondgegevens tussen bezoekers uit 2008 en 2009 statistisch getoetst. Voor de variabelen geslacht, opleidingsniveau en herkomstgroepering is een chi kwadraat test uitgevoerd om te onderzoeken of er een verschil bestaat tussen de genoemde variabelen en het jaar van bezoek. Om te onderzoeken of er een verschil bestaat in gemiddelde leeftijd tussen ouderen die in 2008 en 2009 het OCB bezochten is een t-test uitgevoerd.

Alle percentages zijn berekend over het aantal respondenten dat de betreffende vraag heeft ingevuld ('valid percentages'). De non-respons (het aantal niet ingevulde vragen) was bij de vragen over de sociodemografische achtergrondgegevens bij de vragenlijst 'voorafgaand aan het bezoek' 2 (*P* = 0.3%) voor leeftijd, 2 (*P* = 0.3 %) voor geslacht, 21 (*P* = 3.4%) voor opleidingsniveau en 12 (1.9%) voor herkomstgroepering. Daarnaast zijn de vragen over opleidingsniveau en herkomstgroepering bij 51 respondenten (8.2 %) niet meegenomen in de analyse omdat deze vragen pas in de loop van 2008 zijn toegevoegd aan de vragenlijst.

Aan de hand van statistische data uit de bevolkingsregistratie van Stadsdeel De Baarsjes is een vergelijking gemaakt met de data van het OCB, zodat nagegaan kan worden of de bezoekers van het OCB een representatieve afspiegeling vormen van de bewoners van het Stadsdeel De Baarsjes.

Om na te gaan welke klachten en problemen er in 2008 en 2009 bij de bezoekers van het OCB speelden zijn univariate analyses uitgevoerd, waarbij frequenties en percentages van de gezondheidstests en adviezen van de fysiotherapeut en verpleegkundige zijn berekend. Daarbij is onder andere onderzocht welke adviezen aan de bezoekers van het OCB worden gegeven en hoe deze zich verhouden tot de uitkomsten van de gezondheidstests. Daarnaast is onderzocht hoe vaak bezoekers worden doorverwezen en naar wie en is bekeken welke (schriftelijke) informatie de bezoekers van het OCB krijgen over het aanbod voor ouderen in Stadsdeel De Baarsjes. De analyses hebben alleen betrekking op het eerste bezoek van de mensen, zodat mensen niet twee keer worden meegeteld op het moment dat ze meerdere bezoeken aan het OCB hebben gebracht.

De vragenlijst na afloop van het consult is gebruikt om te onderzoeken welke gezondheidsadviezen zijn opgevolgd en welke niet. Hiervoor zijn univariate analyses uitgevoerd, waarbij allereerst is nagegaan of de bezoekers adviezen van het OCB hebben opgevolgd. Vervolgens is onderzocht welke adviezen door de bezoekers volgens eigen zeggen wel of niet zijn opgevolgd.

3. Resultaten

3.1 Cliënten OCB De Baarsjes

In Tabel 2 is een overzicht van de opkomst in 2008 en 2009 weergegeven. Op basis van het aangeleverde adressenbestand zijn er in 2008 ongeveer 3300 personen (1850 huishoudens* gemiddeld 1.8 persoon per huishouden) van 60 jaar en ouder door middel van een brief uitgenodigd om een bezoek te brengen aan het OCB. Uit het afsprakenbestand blijkt dat van de 3300 personen die in 2008 een uitnodiging kregen, in totaal 400 personen (*P* opkomst = 12.1%) een bezoek aan het OCB hebben gebracht. Van deze 3300 personen hebben 292 personen (*P* = 8.8%) de vragenlijst 'geen behoefte aan consult' teruggestuurd met eventueel de reden. Daarnaast zijn er 2608 (*P* = 79.0%) personen niet gekomen zonder de vragenlijst 'geen behoefte aan consult' terug te sturen.

Uit een vergelijking tussen de mensen die wel het OCB hebben bezocht en mensen die niet het OCB hebben bezocht, maar wel de vragenlijst 'geen behoefte aan consult' hebben teruggestuurd blijkt dat er in sociodemografische achtergrondkenmerken geen verschillen zijn tussen de groep die wel het OCB heeft bezocht en de groep die aangeeft niet te komen. De gemiddelde leeftijd in beide groepen is vergelijkbaar, namelijk 70.1 bij de groep die wel naar het OCB is gekomen en 70.6 bij de groep mensen die niet is gekomen maar wel de vragenlijst 'geen behoefte aan consult' heeft opgestuurd ($F(891, 893) = 1.094$, p = ns). Tussen deze twee groepen blijkt ook geen significant verschil te bestaan in geslacht ($\chi^2(1,891) = 0.652$, p = ns), opleidingsniveau ($\chi^2(2,810) = 0.706$, p = ns) en herkomstgroepering ($\chi^2(6,831) = 6.271$, p = ns). Op deze aspecten zijn de twee groepen vergelijkbaar. Er is wel een significant verschil tussen deze twee groepen in de mening over hun algemene gezondheid ($\chi^2(4,821) = 30.55$, p <.000). In Tabel 1 is te zien dat mensen die aangeven géén behoefte te hebben om naar het OCB te gaan hun gezondheid significant als slechter beoordelen dan de mensen die wel naar het OCB zijn gekomen. Dit valt te verklaren doordat verreweg de meeste mensen die geen behoefte hebben aan een bezoek als reden aangeven al te weten hoe het met hun gezondheid is gesteld (*N* = 290, *P* = 78.3%). Deze mensen zijn vaak, vanwege een slechtere gezondheid, al onder behandeling bij een arts of specialist en hebben daarom geen behoefte aan een gezondheidscheck bij het OCB. Dat betekent dat het OCB, zoals beoogd, met name mensen (78.4%) bereikt die op dit moment aan geven nog in een goede tot uitstekende gezondheid te verkeren, waarbij het OCB een bijdrage kan leveren om dat zo te houden. Andere redenen die genoemd worden, zij het in veel mindere mate, door de mensen die geen afspraak bij het OCB hebben gemaakt zijn: verwacht geen gezondheidswinst van gezondheidstest (*N* = 290, *P* = 6.2%), geen tijd (*N* = 290, *P* = 2.1%) of de familie vindt het niet nodig dat de persoon naar het OCB komt (*N* = 290, *P* = 2.1%).

Tabel 1 *Beoordeling gezondheid door bezoekers en niet bezoekers OCB*.

	Niet gekomen naar OCB, wel vragenlijst opgestuurd		Wel gekomen naar OCB	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Slecht	17	6.5%	13	2.3%
Matig	81	30.9%	108	19.3%
Goed	143	54.6%	345	61.7%
Zeer goed	12	4.6%	63	11.3%
Uitstekend	9	3.4%	30	5.4%

In 2009 zijn tussen 1 januari en 1 december ongeveer 1500 mensen uitgenodigd om een bezoek te brengen aan het OCB, naast de 400 personen die het eerste jaar al zijn geweest. Van deze 1900 personen die in 2009 zijn uitgenodigd zijn er in totaal 329 (*P* = 17.3%) naar het OCB gekomen. In 2009 zijn de vragenlijsten 'geen behoefte aan een consult' niet meegestuurd met de uitnodigingen. Van de 1500 nieuw uitgenodigde mensen in 2009 zijn er 205 (*P* opkomst = 13.7%) voor de eerste keer naar het OCB gekomen. Van de 400 mensen die voor de tweede keer zijn uitgenodigd hebben er 124 (*P* opkomst = 31.0%) in 2009 voor de tweede keer het OCB bezocht.

Tabel 2 *Opkomst OCB De Baarsjes 2008 en 2009.*

	2008 (N=3300)		2009* (N = 1900)		1e bezoek in 2009* (N = 1500)		2e bezoek in 2009* (N = 400)	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Gekomen naar OCB	400	12.1%	329	17.3%	205	13.7%	124	31%
Niet gekomen, wel vragenlijst teruggestuurd	292	8.8%						
Niet gekomen, geen vragenlijst teruggestuurd	2608	79.0%						

Note. In 2009 is de data tot 1 december verzameld.

In Tabel 3 is de bezettingsgraad van het OCB weergegeven. In totaal is het OCB in 2008 94 dagen open geweest en kunnen er maximaal 6 cliënten per keer langskomen. Dit betekent dat in 2008 de maximale bezetting 564 cliënten zou zijn geweest. De werkelijke bezetting in 2008 is 400 cliënten (bezettingsgraad van 70.9%). In 2009 is het OCB tot 1 december 80 dagen open geweest en kunnen er maximaal 6 personen per keer langskomen, wat neerkomt op een maximale bezetting van 480 personen. De werkelijke bezetting tot 1 december 2009 is 329 (bezettingsgraad = 68.5%).

Tabel 3 *Bezetting Ouderen Consultatie Bureau 2008 en 2009.*

	2008		2009*	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Aantal dagen geopend	94		80	
Maximale bezetting per dag	6		6	
Maximale bezetting over jaar	564		480	
Werkelijke bezetting	400		329	
Bezettingsgraad		70.9%		68.5%

Note. In 2009 is de data tot 1 december verzameld.

3.2 Achtergrondgegevens bezoekers OCB

Om te onderzoeken in hoeverre de bezoekers van het OCB een representatieve afspiegeling vormen van de bewoners van Stadsdeel De Baarsjes van 60 jaar en ouder wat betreft leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en etniciteit is de data die verzameld is door het OCB vergeleken met de kerncijfers van het Stadsdeel De Baarsjes. Aan de hand van deze vergelijkingen is onderzocht welke groepen ouderen in De Baarsjes goed en welke groepen ouderen minder goed vertegenwoordigd zijn bij het OCB. De sociodemografische variabelen leeftijd, geslacht en opleidingsniveau van het OCB zijn allereerst vergeleken met de kerncijfers van Stadsdeel De Baarsjes, waarbij onderscheid is gemaakt tussen 2008 en 2009.

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd in 2008 van de bezoekers van het OCB is 69.7 jaar (*N* = 380, *M* = 69.73, *SD* = 6.80) en de gemiddelde leeftijd van de bewoners van 60 jaar en ouder in Stadsdeel De Baarsjes is in hetzelfde jaar 70.2 jaar (*N* = 3876, *M* = 70.15). In 2009 is de gemiddelde leeftijd van de bezoekers van het OCB 70.8 jaar (*N* = 241, *M* = 70.76, *SD* = 8.20), wat goed overeenkomt met de gemiddelde leeftijd van de bewoners van 60 jaar en ouder in het Stadsdeel (*N* = 3876, *M* = 70.05). De bezoekers van het OCB vormen wat betreft leeftijd dus een representatieve afspiegeling van de bevolking van Stadsdeel De Baarsjes.

In Tabel 4 wordt een overzicht gegeven van de leeftijdsopbouw in categorieën van 5 jaar. Uit de analyse is gebleken dat er tussen 2008 en 2009 geen significante verschillen zijn in de gemiddelde leeftijd van de bezoekers van het OCB (*F*(611,613) = 17.74, *p* = ns). In 2008 is ruim een derde van de bezoekers van het OCB tussen de 65 en de 69 jaar (*n* = 373, *P* = 37.3%). In dat jaar is in Stadsdeel De Baarsjes 30.7% tussen de 60 en de 64 jaar en 24.7% tussen de 65 en 69 jaar. In 2009 zijn bij het OCB (*n* = 240, *P* = 31.3%) en in Stadsdeel De Baarsjes (*n* = 3898, *P* = 31.5%) de meeste mensen tussen de 60 en 64 jaar. In totaal is 56.6% van de cliënten van OCB De Baarsjes in 2008 en 47.6% van de cliënten in 2009 onder de 70 jaar.

Tabel 4 *Leeftijd van bezoekers OCB en bewoners (≥ 60 jaar) Stadsdeel De Baarsjes in 2008 en 2009.*

	2008				2009			
	OCB (n = 373)		De Baarsjes (n = 3876)		OCB (n = 240)		De Baarsjes (n = 3898)	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
60 – 64 jaar	72	19.3%	1188	30.7%	75	31.3%	1227	31.5%
65 – 69 jaar	139	37.3%	957	24.7%	39	16.3%	938	24.1%
70 – 74 jaar	85	22.8%	712	18.4%	50	20.8%	727	18.7%
75 – 79 jaar	32	8.6%	408	10.5%	38	15.8%	436	11.2%
80 – 84 jaar	26	7.0%	306	7.9%	20	8.3%	256	6.8%
85 – 89 jaar	19	5.1%	205	5.3%	12	5.0%	206	5.3%
90 – 94 jaar	0	0%	83	2.1%	6	2.5%	80	2.1%
95 – 99 jaar	0	0%	15	0.4%	0	0%	16	0.4%
100 +	0	0%	2	0.1%	0	0%	2	0.1%
Totaal		**100%**		**100%**		**100%**		**100%**

Note. In 2009 is de data van OCB tot 1 december verzameld.

In Tabel 5 is de verhouding tussen het aantal bezoekers van het OCB en het aantal bewoners van het Stadsdeel weergegeven, onderverdeeld naar leeftijdscategorie. In 2008 zijn de bewoners in de leeftijdscategorie 65 tot en met 69 jaar het beste bereikt. In totaal heeft 14.5% van de bewoners uit het Stadsdeel in deze leeftijdscategorie het OCB bezocht. In 2009 is dat de categorie 75 tot en met 79 jaar, waarbij in totaal 8.7% van de bewoners uit het Stadsdeel in deze leeftijdscategorie het OCB heeft bezocht. In dat jaar bereikt het OCB ook mensen uit de oudere leeftijdscategorieën (tot 95 jaar).

Tabel 5 *Verhouding leeftijdscategorieën bezoekers OCB in vergelijking tot bewoners (≥ 60 jaar) Stadsdeel De Baarsjes in 2008 en 2009.*

	2008			2009		
	Aantal 60+ De Baarsjes (n = 3876)	Aantal bezoekers OCB (n = 373)	Percentage	Aantal 60+ De Baarsjes (n = 3898)	Aantal bezoekers OCB (n = 240)	Percentage
60 – 64 jaar	1188	72	6.1%	1227	75	6.1%
65 – 69 jaar	957	139	14.5%	938	39	4.2%
70 – 74 jaar	712	85	11.9%	727	50	6.9%
75 – 79 jaar	408	32	7.8%	436	38	8.7%
80 – 84 jaar	306	26	8.5%	256	20	7.8%
85 – 89 jaar	205	19	9.3%	206	12	5.8%
90 – 94 jaar	83	0	0%	80	6	7.5%
95 – 99 jaar	15	0	0%	16	0	0%
100 +	2	0	0%	2	0	0%

Note. In 2009 is de data van OCB tot 1 december verzameld.

Geslacht

Tabel 6 geeft een overzicht van het geslacht van de bezoekers van het OCB en het geslacht van de inwoners van Stadsdeel De Baarsjes van 60 jaar en ouder. Uit de analyse is gebleken dat het percentage mannen en vrouwen dat in 2008 het OCB bezocht vergelijkbaar is ($\chi^2(1, 621) = 0.014$, p = ns) met 2009. Er is zowel in 2008 ($\chi^2(1, 379) = 19.063$, $p < .001$) als in 2009 ($\chi^2(1,242) = 11.174$, $p < .005$) een significant hogere opkomst van vrouwen in vergelijking met mannen. Tabel 6 laat zien dat in Stadsdeel De Baarsjes eveneens een groter percentage vrouwen dan mannen woont, hoewel de percentages in het Stadsdeel iets dichter bij elkaar liggen.

Tabel 6 *Geslacht van bezoekers OCB en bewoners (≥ 60 jaar) Stadsdeel De Baarsjes in 2008 en 2009.*

	2008				2009			
	OCB (n = 379)		De Baarsjes (n = 3876)		OCB (n = 242)		De Baarsjes (n = 3898)	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Man	147	38.8%	1763	45.5%	95	39.3%	1778	45.6%
Vrouw	232	61.2%	2113	54.5%	147	60.7%	2120	54.4%
Totaal		**100%**		**100%**		**100%**		**100%**

Note. In 2009 is de data van OCB tot 1 december verzameld.

Tabel 7 laat de verhouding tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke bezoekers van het OCB en het aantal mannelijke en vrouwelijke bewoners van 60 jaar en ouder van het Stadsdeel De Baarsjes zien. Ook hieruit blijkt dat het OCB relatief gezien een iets groter percentage vrouwen dan mannen bereikt heeft (Tabel 7).

Tabel 7 *Verhouding geslacht bezoekers OCB in vergelijking tot bewoners (≥ 60 jaar) Stadsdeel De Baarsjes in 2008 en 2009.*

	2008			2009		
	Aantal 60+ De Baarsjes (n = 3876)	Aantal bezoekers OCB (n = 379)	Percentage	Aantal 60+ De Baarsjes (n = 3898)	Aantal bezoekers OCB (n = 242)	Percentage
Man	1763	147	8.3%	1778	95	5.3%
Vrouw	2113	232	11.0%	2120	147	6.9%

Opleidingsniveau

Tabel 8 geeft het opleidingsniveau van de bezoekers van het OCB in 2008 en 2009 weer. Aangezien het Stadsdeel De Baarsjes niet over kerngegevens beschikt wat betreft het opleidingsniveau van de bewoners van 60 jaar en ouder konden de opleidingsgegevens van de bezoekers van het OCB niet vergeleken worden met de gegevens van de bewoners van Stadsdeel De Baarsjes. Uit de analyse van het zelf-gerapporteerde opleidingsniveau (zie bijlage 3) van de bezoekers van het OCB blijkt dat de meeste bezoekers in 2008 (*n* = 329, *P* = 44.1%) en 2009 (*n* = 222, *P* = 46.8%) een lager (beroeps) opleidingsniveau (41.0% in 2008 resp. 39.6% in 2009) of een middelbaar (beroeps) opleidingsniveau (44.1% in 2008 resp. 46.8% in 2009) rapporteren. Ongeveer één op de zeven bezoekers (14.9% in 2008 resp. 13.5% in 2009) zegt hoog opgeleid te zijn. Het OCB lijkt er daarmee goed in te slagen om mensen uit het Stadsdeel De Baarsjes met een lager en middelbaar (beroeps) onderwijs niveau aan te spreken.

Tabel 8 *Opleidingsniveau bezoekers OCB in 2008 en 2009.*

	2008		2009		Totaal (2008 en 2009)	
	OCB (n = 329)		OCB (n = 222)		OCB (n=551)	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Lager (beroeps) Onderwijs	135	41.0%	88	39.6%	223	40.5%
Middelbaar (beroeps) Onderwijs	145	44.1%	104	46.8%	249	45.2%
Hoger (beroeps) Onderwijs	49	14.9%	30	13.5%	79	14.3%
Totaal		**100%**		**100%**		**100%**

Note. In 2009 is de data van OCB tot 1 december verzameld.

Herkomstgroepering

In Tabel 9 is de herkomstgroepering van de bezoekers van het OCB en bewoners van 60 jaar en ouder van Stadsdeel De Baarsjes in kaart gebracht. Uit de analyse is gebleken dat er geen significant verschil is in de herkomstgroepering tussen de mensen die in 2008 en 2009 een bezoek brachten aan het OCB (χ^2(6, 560) = 7.758, *p* = ns). Autochtonen vormen als herkomstgroepering het grootste gedeelte van de bezoekers van het OCB in 2008 (*n* = 334, *P* = 85.9%) en 2009 (*n* = 226, *P* = 78.3%). De Marokkaanse bezoekers volgen qua omvang, zowel in 2008 (*n* = 334, *P* = 7.8%) als in 2009 (*n* = 226, *P* = 10.2%). In het Stadsdeel vormen autochtonen ook het grootste gedeelte van de bewoners in 2008 (*n* = 3876, *P* = 63.8%) en 2009 (*n* = 3898, *P* = 62.2%), gevolgd door westerse allochtonen, zowel in 2008 (*n* = 3876, *P* = 13.6%) als in 2009 (*n* = 3898, *P* = 13.8%). Opvallend is dat het percentage Marokkaanse bezoekers aan het OCB in 2009 (*P* = 10.2%) hoger ligt dan het percentage Marokkaanse bewoners van 60 jaar en ouder in Stadsdeel De Baarsjes (*P* = 7.1%).

Tabel 9 *Herkomstgroeperingen bezoekers OCB en bewoners (≥ 60 jaar) Stadsdeel De Baarsjes in 2008 en 2009.*

	2008				2009			
	OCB (n = 334)		De Baarsjes (n =3876)		OCB (n = 226)		De Baarsjes (n = 3898)	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Autochtoon	287	85.9%	2474	63.8%	177	78.3%	2424	62.2%
Surinaams	7	2.1%	252	6.5%	6	2.7%	273	7.0%
Antilliaans	1	0.3%	34	0.9%	3	1.3%	37	0.9%
Turks	2	0.6%	210	5.4%	3	1.3%	225	5.8%
Marokkaans	26	7.8%	272	7.0%	23	10.2%	278	7.1%
Overige niet westerse allochtoon	8	2.4%	107	2.8%	9	4.0%	125	3.2%
Westerse allochtoon	3	0.9%	527	13.6%	5	2.2%	536	13.8%

Note In 2009 is de data van het OCB tot 1 december verzameld.

Opgemerkt dient te worden dat in 2008 en 2009 een experiment is uitgevoerd onder de Marokkaanse bewoners van 60 jaar en ouder van Stadsdeel De Baarsjes door de Universiteit van Amsterdam met als doel om deze groep beter te bereiken. Het gericht communiceren naar deze doelgroep lijkt daarmee een succesvol resultaat te hebben gehad op het aantal Marokkaanse bezoekers aan het OCB. Dit is naar alle waarschijnlijkheid de verklaring voor het relatief hoge percentage Marokkaanse bezoekers.

Tabel 10 geeft de verhouding van het aantal bezoekers van het OCB in vergelijking tot het aantal bewoners in het Stadsdeel weer. In 2008 heeft 11.6% van de autochtone bevolking van het Stadsdeel het OCB bezocht, in 2009 is dat 7.3% geweest. In verhouding tot het aantal bewoners in het Stadsdeel zijn er in 2008 en 2009 maar weinig Turkse en westerse allochtonen bij het OCB op consult geweest. Een oorzaak voor de lage verhouding Turkse bezoekers is de communicatie van het OCB naar deze doelgroep. Naar aanleiding van het succes bij de Marokkaanse ouderen is het OCB in 2009 begonnen met het ontwikkelen van specifieke communicatie voor Turkse ouderen in Stadsdeel De Baarsjes. Deze communicatie zal vanaf begin 2010 door het OCB worden verstuurd. De Turkse bewoners zijn hiervoor in 2009 door het OCB uit het adressenbestand van het Stadsdeel gehaald, zodat gerichte communicatie over het OCB naar deze specifieke herkomstgroepering kan worden verstuurd. De Universiteit van Amsterdam onderzoekt het succes van deze campagne.

Tabel 90 *Verhouding herkomstgroepering bezoekers OCB in vergelijking tot Stadsdeel*.

	2008			2009		
	Aantal 60+ De Baarsjes (n = 3876)	Aantal bezoekers OCB (n = 334)	Percentage	Aantal 60+ De Baarsjes (n = 3898)	Aantal bezoekers OCB (n = 226)	Percentage
Autochtoon	2474	287	11.6%	2424	177	7.3%
Surinaams	252	7	2.8%	273	6	2.2%
Antilliaan	34	1	2.9%	37	3	8.1%
Turks	210	2	1.0%	225	3	1.3%
Marokkaans	272	26	9.6%	278	23	8.3%
Overige niet westerse allochtoon	107	8	7.5%	125	9	7.2%
Westerse allochtoon	527	3	0.6%	536	5	0.9%

Note In 2009 is de data van het OCB tot 1 december verzameld.

3.3 Testuitslagen en adviezen OCB

3.3.1 Testuitslagen

Om te onderzoeken welke klachten zijn vastgesteld bij de bezoekers van het OCB en welke adviezen zijn gegeven in 2008 en 2009 is gebruik gemaakt van de registratieformulieren die tijdens het consult zijn ingevuld door de verpleegkundige en fysiotherapeut van het OCB. Tijdens het consult worden verschillende gezondheidstests uitgevoerd, waaronder het meten van de longfunctie, de bloeddruk, de pols, de *Body Mass Index* (BMI), de glucosewaarde en het cholesterol. Daarnaast wordt aan de hand van de vragenlijst die thuis ('vragenlijst voorafgaand aan het consult') is ingevuld over eventuele sociale en/of psychische klachten gesproken met de bezoeker. Het OCB geeft op basis van het gesprek en de uitslag van de tests adviezen en kan eventueel doorverwijzen naar de huisarts, fysiotherapeut of een aanbieder van sociaal psychische hulpverlening. Aangezien het bij dit formulier niet altijd duidelijk is of het in 2008 of 2009 is ingevuld zijn de analyses uitgevoerd over de totale data van beide jaren.

Overgewicht en ondergewicht

Tabel 11 geeft een overzicht van het aantal bezoekers met overgewicht en ondergewicht. Hiervoor is de *Body Mass Index* (BMI) gebruikt. De BMI gaat uit van de categorieën ondergewicht, normaal gewicht, overgewicht en ernstig overgewicht. Uit de gezondheidstest (Tabel 11) blijkt dat er in totaal bij ruim tweederde van de bezoekers van het OCB sprake is van overgewicht (*P* = 46.3%) of ernstig overgewicht (P = 21.2%). Gewichtsproblemen blijken hiermee bij veel van de bezoekers van het OCB voor te komen. Ondergewicht komt slechts bij een zeer klein percentage (*P* = 0.8%) voor. Bijna een derde van de bezoekers van het OCB heeft een gezond gewicht (*P* = 31.1%).

Tabel 101 *Body Mass Index: uitkomst gezondheidstest*.

	Uitkomst gezondheidstest (N = 361)	
	Aantal	Percentage
Ondergewicht	3	0.8%
Gezond gewicht	113	31.1%
Overgewicht	168	46.3%
Ernstig overgewicht	77	21.2%

Cholesterol

Uit de cholesteroltest (Tabel 12) blijkt dat bijna 60% (*P* = 58.9%) van de bezoekers aan het OCB een verhoogd cholesterol (> 5) heeft en iets meer dan 40% (*P* = 41.9%) van de bezoekers heeft een normaal cholesterol (≤ 5). Het percentage bezoekers dat een verhoogd cholesterol heeft is vrij groot en kan samenhangen met het percentage bezoekers dat overgewicht of ernstig overgewicht heeft, omdat deze twee gezondheidsproblemen vaak aan elkaar gerelateerd zijn.

Tabel 112 *Cholesterol: uitkomst gezondheidstest*.

	Uitkomst gezondheidstest (N = 322)	
	Aantal	Percentage
Normaal cholesterol	135	41.9%
Verhoogd cholesterol	187	58.9%

Longfunctie

Uit de resultaten van de longfunctietest (Tabel 13) blijkt dat bijna één op de zeven bezoekers (*P* = 14.9%) een verminderde longfunctie (< 70) heeft. De meeste mensen (*P* = 85.1%) hebben een normale longfunctie (≥ 70).

Tabel 12 *Longfunctie: uitkomst gezondheidstest*.

	Uitkomst gezondheidstest (N = 329)	
	Aantal	Percentage
Verminderde longfunctie	49	14.9%
Normale longfunctie	280	85.1%

Bloedglucose

Bij slechts een klein percentage van de bezoekers van het OCB (*P* = 3.5%) is een verhoogde bloedglucose (> 7.8) geconstateerd (Tabel 14). De meeste mensen (*P* = 96.5%) hebben een normale bloedglucose waarde (≤ 7.8).

Tabel 13 *Bloedglucose: uitkomst gezondheidstest*.

	Uitkomst gezondheidstest (N = 345)	
	Aantal	Percentage
Normaal bloedglucose waarde	333	96.5%
Verhoogd bloedglucose waarde	12	3.5%

Bloeddruk

De bloeddruk wordt gemeten aan de hand van een bovendruk en een onderdruk (Tabel 15). De bloeddrukmeting laat bij bijna 7% van de bezoekers een hoge bovendruk ($\geq$ 161; *P* = 6.9%) en bij bijna 5% een hoge onderdruk ($\geq$ 91; *P* = 4.6%) zien. Uit de tabel blijkt tevens dat de meeste mensen een normale boven- en onderdruk (bovendruk 120 – 160, onderdruk 70 – 90) hebben.

Tabel 14 *Bloeddruk*: *uitkomst gezondheidstest.*

	Uitkomst Gezondheidstest			
	Bovendruk (N = 348)		Onderdruk (N = 348)	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Laag	45	12.9%	29	8.3%
Normaal	279	80.2%	303	87.1%
Hoog	24	6.9%	16	4.6%

Overzicht somatische gezondheidsproblemen

Aan de hand van de uitslagen van de gezondheidstest is in Tabel 16 een overzicht gemaakt van de verschillende gezondheidsproblemen van de bezoekers van het OCB. Uit de resultaten blijkt dat naar verhouding (ernstig) overgewicht het grootste gezondheidsprobleem is onder de bezoekers van het OCB, gevolgd door een verhoogd cholesterol. Een verhoogd cholesterol wordt vaak veroorzaakt door overgewicht, waardoor het belangrijk is dat adviezen van het OCB gericht zijn op gewichtsvermindering. In de volgende paragraaf zijn de adviezen van het OCB dan ook geanalyseerd.

Tabel 156 *Overzicht gezondheidsproblemen bezoekers OCB*.

	Gezondheidsproblemen (N = 363)		
	N	Aantal	Percentage
Overgewicht, waarvan:	361	245	67.5%
Overgewicht	*361*	*168*	*46.3%*
Ernstig overgewicht	*361*	*77*	*21.2%*
Verhoogd cholesterol	322	187	58.9%
Verminderde longfunctie	329	49	14.9%
Hoge bloeddruk (bovendruk)	348	24	6.9%
Hoge bloeddruk (onderdruk)	348	16	4.6%
Verhoogd bloedglucose waarde	345	12	3.5%
Geen gezondheidsproblemen	280	24	8.6%

Note. Verlaagd BMI en lage pols worden in de analyse niet gezien als 'ernstig' gezondheidsprobleem.

Naast de mensen die één of meerdere gezondheidsproblemen hebben zijn er ook mensen waar geen somatische gezondheidsproblemen zijn geconstateerd. Het aantal gezondheidsproblemen per persoon is in Tabel 17 verder uitgewerkt. Het gemiddeld aantal gezondheidsproblemen per persoon ligt tussen 1 en 2 problemen (n = 280, M = 1.57, SD = 0.84). In totaal zijn er 24 mensen die geen enkel gezondheidsprobleem op de onderzochte gebieden heeft (P = 8.6%)

Tabel 167 *Aantal gezondheidsproblemen per persoon.*

	Gezondheidsproblemen (n = 280)	
	Aantal	Percentage
0 gezondheidsproblemen	24	8.6%
1 Gezondheidsprobleem	108	38.6%
2 Gezondheidsproblemen	117	41.8%
3 Gezondheidsproblemen	26	9.3%
4 Gezondheidsproblemen	5	1.8%

Psychische klachten

Naast lichamelijke problemen is, aan de hand van de vragenlijst die mensen van te voren in vullen, onderzocht in hoeverre er psychische klachten zijn bij de bezoekers van het OCB. Psychische klachten zijn onderzocht aan de hand van de vraag 'Voelt u zich wel eens…' (eenzaam, somber, onveilig, angstig) en de vragen 'Bent u wel eens vergeetachtig?' en 'Slaapt u wel eens slecht?'. In de analyse is in het bijzonder op eenzaamheid, somberheid en angst gelet, omdat de andere aspecten ook een andere oorzaak kunnen hebben. Opvallend is dat een relatief groot aantal mensen aangeeft wel eens last te hebben van één deze klachten. Somberheid wordt in de vragenlijst gerapporteerd door 170 bezoekers van het OCB (*n* = 532, *P* = 32.0%), eenzaamheid door 123 bezoekers (*n* = 534, *P* = 23.0%) en angst door 93 bezoekers (*n* = 535, *P* = 17.4%) (Tabel 18).

Tabel 178 *Psychische aspecten*.

	Psychische aspecten				
	n	Ja		Nee	
		Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Voelt u zich wel eens eenzaam?	534	123	23.0%	411	77.0%
Voelt u zich wel eens somber?	532	170	32.0%	362	68.0%
Voelt u zich wel eens onveilig?	537	90	16.8%	447	83.2%
Voelt u zich wel eens angstig?	535	93	17.4%	442	82.6%
Bent u wel eens vergeetachtig?	537	212	39.5%	325	60.5%
Slaapt u wel eens slecht?	537	288	53.6%	249	46.4%

Note. In 2009 is de data van het OCB tot 1 december verzameld.

Tabel 19 geeft een overzicht van de mate waarin de bezoekers van het OCB aangeven wel eens last te hebben van meerdere psychische klachten, waarbij wederom is uitgegaan van eenzaamheid, somberheid en angst. Uit de analyse blijkt dat de meeste mensen geen enkele klacht van psychische aard hebben (*n* = 525, *P* = 59.4%). Toch rapporteert meer dan 40% (*n* = 525, *P* = 40.6%) wel eens last te hebben van minimaal één psychische klacht. In totaal hebben 39 mensen drie psychische klachten (*n* = 525, *P* = 7.4%).

Tabel 19 *Aantal psychische klachten*.

	Psychische klachten (n = 525)	
	Aantal	Percentage
0	312	59.4%
1	93	17.7%
2	81	15.4%
3	39	7.4%

Note In 2009 is de data van het OCB tot 1 december verzameld.

3.3.2 Adviezen

Aan de hand van de gezondheidstests zijn er door het OCB adviezen gegeven aan de bezoekers van het consultatiebureau (Tabel 20). Het advies 'Ga zo door' is aan 125 bezoekers van het OCB gegeven (*N* = 363, *P* = 34.4%). Daarnaast was het bij 97 bezoekers niet nodig om een advies te geven aangezien de testuitslagen daar geen aanleiding voor gaven (*N* = 363, *P* = 26.7%). De concrete adviezen die gegeven zijn, zijn in de meeste gevallen adviezen die te maken hebben met gewichtsproblemen. Het advies 'gewicht verminderen' is aan 78 mensen gegeven (*N* = 363, *P* = 21.5%), 'voedingsadvies' aan 66 mensen (*N* = 363, *P* = 18.2%), 'meer bewegen' aan 62 mensen (*N* = 363, *P* = 17.1%) en 'blijven bewegen' aan 45 mensen (*N* = 363, *P* = 12.4%). Dit relatief grote aantal adviezen dat betrekking heeft op het verbeteren van het gewicht ('gewicht verminderen', 'voedingsadvies', 'meer bewegen' en 'blijven bewegen') is uiteraard een gevolg van het grote aantal bezoekers waarbij uit de testuitslagen bleek dat zij te maken hebben met overgewicht.

Tabel 180 *Gezondheidsadviezen Ouderen Consultatie Bureau*.

	Adviezen (N = 363)	
	Aantal	Percentage
Ga zo door	125	34.4%
Geen advies	97	26.7%
Gewicht verminderen	78	21.5%
Voedingsadvies	66	18.2%
Meer bewegen	62	17.1%
Blijven bewegen/sporten	45	12.4%
Stoppen met roken	36	9.9%

Naast de gezondheidsadviezen die zijn gegeven aan de bezoekers van het OCB zijn er ook mensen doorverwezen naar andere zorgverleners of instanties. Er zijn 93 mensen doorverwezen naar de huisarts (*N* = 363, *P* = 25.6%), voornamelijk bij specifieke gezondheidsproblemen of risico's zoals een erg hoge bloeddruk of sterk verminderde longfunctie. Naast verwijzingen naar de huisarts zijn 30 mensen die extra hulp of hulpmiddelen nodig hebben om goed zelfstandig te blijven wonen doorverwezen naar het Loket Zorg & Samenleving (*N* = 363, *P* = 8.3%). Daarnaast zijn 28 mensen doorverwezen naar de fysiotherapeut (*N* = 363, *P* = 7.7%), valpreventie voorlichting (*N* = 363, *P* = 4.7%), diëtist (*N* = 363, *P* = 3.3%) en het Dienstencentrum De Baarsjes (*N*= 363, *P* = 2.8%) (Tabel 21).

Tabel 191 *Verwijzingen van het Ouderen Consultatie Bureau*.

	Verwijzingen (N = 363)	
	Aantal	Percentage
Huisarts	93	25.6%
Loket Zorg & Samenleving	30	8.3%
Fysiotherapeut	28	7.7%
Valpreventie voorlichting	17	4.7%
Diëtetiek	12	3.3%
Dienstencentrum De Baarsjes	10	2.8%

Informatieverstrekking

Naast mondelinge informatie geeft het OCB ook schriftelijke informatie aan de bezoekers van het OCB, in de vorm van folders. Met 17 folders heeft het OCB een groot assortiment aan folders en lijkt er genoeg aanbod te zijn op het gebied van informatie en activiteiten in het Stadsdeel. De onderwerpen van de folders geven informatie over gezondheidsrisico's, bewegen voor ouderen, informatie bij psychische problemen, informatie van het Stadsdeel over zelfstandig blijven wonen, het dienstencentrum, maar ook informatie over de OsiraGroep. Uit de analyses van meegegeven folders, die geregistreerd zijn, blijkt dat het OCB de folder 'meer bewegen voor ouderen' het meeste heeft meegegeven aan bezoekers (*P* = 10.7%) (Tabel 22).

Tabel 202 *Verstrekte informatiefolders*.

	Verwijzingen (N = 363)	
	Aantal	Percentage
Folder meer bewegen ouderen	39	10.7%
Folder voedingscentrum verborgen vetten	22	6.1%
Folder GGZ/ Stichting Raster	3	0.8%
Folder OsiraGroep Zorgadvies	1	0.3%
Geen folder meegegeven/ niet genoteerd welke folder is meegegeven	298	82.1%

3.4 Opvolgen van adviezen

De enquêtes die een aantal weken na het consult worden verstuurd aan de bezoekers van het OCB hebben als doel de mening van de bezoekers van het OCB te peilen en tevens na te gaan in hoeverre gegeven adviezen zijn opgevolgd. Van de 612 bezoekers aan het OCB hebben de afgelopen 2 jaar 253 (*P* = 41.3%) mensen de enquête, die ze na afloop van het bezoek aan het OCB thuisbezorgd krijgen, teruggestuurd.

Van de bezoekers aan het OCB die een enquête hebben teruggestuurd en de vraag over het opvolgen van de gegeven gezondheidsadviezen hebben beantwoord (*n* = 151) geeft het grootste gedeelte aan dat men de adviezen die tijdens het bezoek aan het OCB ontvangen zijn opgevolgd heeft (*P* = 73.5%). Daarnaast geeft ongeveer één op de negen bezoekers (*P* = 11.9%) aan dat men sommige adviezen wel en andere adviezen niet heeft opgevolgd. Eén op de zeven bezoekers (*P* = 14.6%) zegt het advies in zijn geheel niet te hebben opgevolgd (Tabel 23).

Tabel 213 *Gezondheidsadviezen opgevolgd.*

	Opvolging adviezen (n = 151)	
	Aantal	Percentage
Ja	111	73.5%
Nee	22	14.6%
Gedeeltelijk	18	11.9%

Van de 129 mensen die aangeven dat ze de adviezen van het OCB geheel (n = 111) of gedeeltelijk (n = 18) hebben opgevolgd, geven 30 mensen (*P* = 23.3%) aan dat ze de adviezen 'meer of blijven bewegen' en 'op voeding letten' hebben opgevolgd. Daarnaast geven 26 mensen (*P* = 20.2%) aan dat ze naar de huisarts zijn gegaan en 19 mensen (*P* = 14.7%) zeggen het advies 'afvallen/ gewicht verminderen' van het OCB hebben opgevolgd (Tabel 24).

Tabel 224 *Opgevolgde adviezen.*

	Adviezen (N = 129)	
	Aantal	Percentage
Meer of blijven bewegen	30	23.3%
Op voeding letten	30	23.3%
Naar huisarts	26	20.2%
Afvallen/ gewicht verminderen	19	14.7%
Op bloeddruk letten	5	3.9%
Cholesterol verlagen	4	3.1%
Naar fysiotherapeut	3	2.3%
Minderen/ stoppen met roken	3	2.3%
Naar Dienstencentrum De Baarsjes	2	1.6%
Op evenwicht letten	2	1.6%
Naar ziekenhuis	1	0.8%
Advies onbekend	4	3.1%

Van de mensen die de vragenlijst van het OCB hebben teruggestuurd geven 40 mensen aan dat ze adviezen niet hebben opgevolgd (*n* = 22) of voor een gedeelte niet hebben opgevolgd (*n* = 18). Van deze 40 mensen is het van 21 mensen duidelijk welke adviezen niet zijn opgevolgd. De overige mensen hebben niet aangegeven welke adviezen zij niet hebben opgevolgd. Uit Tabel 25 is af te leiden dat acht bezoekers hebben aangegeven het advies 'minderen/stoppen met roken' niet te hebben opgevolgd. Achttien mensen hebben een reden aangegeven om de gegeven adviezen niet op te volgen (bijvoorbeeld 'geen tijd', 'kan niet stoppen met roken', 'ben de adviezen vergeten', 'was het niet eens met advies', 'leef al gezond', 'ga niet zo snel naar de dokter, komt wel een keertje').

Tabel 235 *Niet opgevolgde adviezen*.

	Niet opgevolgde adviezen (N = 40)	
	Aantal	Percentage
Minderen/ stoppen met roken	8	20.0%
Naar huisarts	4	10.0%
Meer of blijven bewegen	3	7.5%
Minder druk maken	2	5.0%
Afvallen / gewicht verminderen	2	5.0%
Naar fysiotherapeut	1	2.5%
Minder alcohol drinken	1	2.5%
Geen notitie door bezoeker van niet opgevolgd advies	19	47.5%

3.5 Tevredenheid

Naast het analyseren van het wel of niet opvolgen van gezondheidsadviezen is in de enquête ook naar de mening van de bezoeker over het OCB gevraagd. Uit de analyse van het gemiddelde rapportcijfer valt af te leiden dat diegenen die de enquête hebben teruggestuurd zeer tevreden over het OCB zijn. Het gemiddelde rapportcijfer dat het OCB krijgt is een 7.9 (*N* = 239, *M* = 7.90, *SD* = 1.18).

Uit de analyses blijkt onder andere dat van de mensen die de enquête hebben teruggestuurd en daarop hebben aangegeven dat ze één of meerdere gezondheidsadviezen van het OCB hebben meegekregen de meesten de ontvangen gezondheidsadviezen als (zeer) nuttig (*n* = 142, *P* = 91.6%) en (zeer) duidelijk (*n* = 152, *P* = 99.3%) ervaren, de gezondheidstest (zeer) zeker nog eens zouden willen laten doen (*n* = 200, *P* = 79.4%) en de gezondheidstest (zeer) zeker aanraden aan anderen (*n* = 233, *P* = 92.5%). Opvallend is dat veel mensen (*n* = 133, *P* = 87.0%) aangeven dat de gezondheidsadviezen die zij ontvangen hebben van het OCB de gezondheid 'zeker' of 'zeer zeker' op peil houden. De meeste mensen (*n* = 231, *P* = 83.1%) geven tegelijkertijd aan dat de gezondheid 'hetzelfde als nu' zou zijn geweest als ze de gezondheidstest niet hadden gedaan. Een verklaring hiervoor is dat de mensen het nut van de gezondheidsadviezen zien, maar dat de tijd te kort geweest is om wezenlijke gezondheidsverbetering te kunnen bereiken. Dit is niet onlogisch aangezien de vragenlijsten een aantal weken nadat men op bezoek is geweest worden opgestuurd, waardoor gezondheidsverbeteringen nog moeilijk waarneembaar zijn. Tabel 26 geeft een overzicht van de antwoorden op de OCB beoordelingsvragen.

Tabel 246 *Beoordeling OCB*.

	n	Percentage	Percentage	Percentage	Percentage
Vond u de gezondheidsadviezen nuttig?	155	0%	8.4%	65.8%	25.8%
		Niet nuttig	Enigszins nuttig	Nuttig	Zeer nuttig
Vond u de gezondheidsadviezen duidelijk?	153	0%	0.7%	64.7%	34.6%
		Niet duidelijk	Enigszins duidelijk	Duidelijk	Zeer duidelijk
Helpen de gezondheidsadviezen u gezondheid op peil te houden?	153	0%	13.1%	58.2%	28.8%
		Nee	Misschien	Zeker	Zeer zeker
Hoe zou u gezondheid zijn als u de gezondheidstest niet had gedaan?	231	3.5%	11.3%	83.1%	2.2%
		Slechter als nu	Iets slechter als nu	Hetzelfde als nu	Beter dan nu
Zou u nogmaals deze gezondheidstest willen laten doen?	252	7.1%	13.5%	48.8%	30.6%
		Nee	Misschien	Zeker	Zeer zeker
Zou u anderen aanraden om deze gezondheidstest te laten doen?	252	1.2%	6.3%	54.4%	38.1%
		Nee	Misschien	Zeker	Zeer zeker

Note. Niet alle mensen hebben adviezen ontvangen van het OCB

Tabel 27 geeft de mening van de bezoekers over de deskundigheid van de verpleegkundige en fysiotherapeut weer. Uit de analyse blijkt dat de meeste mensen de deskundigheid van de verpleegkundige (*n* = 252, *P* = 92.0%) en de fysiotherapeut (*n* = 243, *P* = 85.6%) als (zeer) goed beoordelen.

Tabel 257 *Deskundigheid verpleegkundige en fysiotherapeut*.

	n	Percentage									
		Niet goed		Matig		Neutraal		Goed		Zeer goed	
		A	P	A	P	A	P	A	P	A	P
Hoe heeft u de deskundigheid van de verpleegkundige ervaren?	252	0	0%	3	1.2%	17	6.7%	175	69.4%	57	22.6%
Hoe heeft u de deskundigheid van de fysiotherapeut ervaren?	243	1	0.4%	6	2.5%	28	11.5%	165	67.9%	43	17.7%

Note. A = Aantal
P = Percentage

4. Conclusie en aanbevelingen

Het gezondheidsbeleid van de Nederlandse overheid ten aanzien van ouderen is steeds meer gericht op het voorkomen van ziektes en handicaps en het bevorderen van gezond leven (VWS, 2006; Luijkx et al., 2007). Een initiatief dat zich richt op vroegsignalering en preventie van ziektes bij ouderen is het Ouderen Consultatie Bureau (OCB), een initiatief dat in Stadsdeel De Baarsjes in 2008 is gestart door de OsiraGroep. Dit rapport geeft een overzicht van de ontwikkelingen van het OCB sinds de start in 2008. Het doel van dit rapport is om de data die het OCB in 2008 en 2009 heeft verzameld te analyseren en te vergelijken met kerncijfers van Stadsdeel De Baarsjes uit dezelfde periode. De vragen die daarbij centraal staan en zijn beantwoord in dit rapport zijn:

- Welke groepen zijn in 2008 en 2009 bereikt door het OCB en hoe verhoudt zich dit tot de bevolkingsgegevens van Stadsdeel De Baarsjes?
- Welke klachten en problemen zijn vastgesteld bij de bezoekers van het OCB in 2008 en 2009 en welke adviezen zijn gegeven?
- Wat hebben de bezoekers van het OCB gedaan met de gegeven adviezen?

Het beantwoorden van deze vragen moet meer inzicht geven in de representativiteit van de ouderen die het OCB heeft bereikt in vergelijking met de bevolkingsopbouw in Stadsdeel De Baarsjes, inzicht in de gezondheidsproblemen van de huidige bezoekers van het OCB en de adviezen die zijn gegeven door het OCB en inzicht in de acties die door de bezoekers zijn genomen om gezondheidswinst te behalen.

Bereik groepen

Uit de resultaten die betrekking hebben op de sociodemografische achtergrondgegevens van de bezoekers van het OCB blijkt dat het OCB qua leeftijd verschillende leeftijdscategorieën bereikt, van de ‘jongere-ouderen’ tussen de 60 en de 75 jaar tot de ‘oudere-ouderen’ tot 95 jaar. Daarnaast is het opvallend dat de gemiddelde leeftijd van de bezoekers van het OCB (70 jaar) precies overeenkomt met de gemiddelde leeftijd van de inwoners van Stadsdeel De Baarsjes van 60 jaar en ouder (eveneens 70 jaar). In 2009 is bijna een derde van de bezoekers van het OCB De Baarsjes tussen de 60 en 64 jaar. Dit komt overeen met de inwoners van 60 jaar en ouder in Stadsdeel De Baarsjes, waarvan eveneens bijna een derde in deze leeftijdscategorie valt. De bezoekers van het OCB vormen daarmee qua leeftijd een representatieve afspiegeling van de bevolking van Stadsdeel De Baarsjes. Bovendien blijkt uit de resultaten dat het OCB in Stadsdeel De Baarsjes een iets jongere doelgroep trekt dan landelijk het geval is. In 2008 was meer dan de helft (*P* = 56.6%) en in 2009 bijna de helft (*P* = 47.6%) van de bezoekers van het OCB De Baarsjes onder de 70 jaar. Uit onderzoek van Vilans

(2009) onder meerdere OCB's blijkt dat bij andere OCB's in Nederland gemiddeld genomen meer dan de helft (*P* = 55%) van de bezoekers boven de 70 jaar is. Dat is opvallend aangezien ruim de helft van de onderzochte OCB's (*P* = 51%) in het onderzoek van Vilans (2009) zich richt op een jongere leeftijdsgroep dan het OCB in Stadsdeel De Baarsjes: Landelijk gezien stelt 36% van de OCB's een leeftijdsondergrens van 50 jaar en 15% een leeftijdsondergrens van 55 jaar, terwijl het OCB De Baarsjes een ondergrens van 60 jaar hanteert. Ondanks deze hogere ondergrens is de gemiddelde leeftijd van de bezoekers van het OCB De Baarsjes niet ouder en in 2008 zelfs iets jonger dan landelijk. Dit is een belangrijke bevinding omdat vroegsignalering en preventie van gezondheidsproblemen bij ouderen een belangrijke doelstelling van OCB's is.

Een ander opvallend resultaat is dat het OCB veel mensen met een lager en middelbaar (beroeps) opleidingsniveau weet te bereiken. In 2008 (*P* = 85.1%) en in 2009 (*P* = 86.4%) heeft een grote meerderheid van de bezoekers van het OCB lager of middelbaar (beroeps) onderwijs genoten. Gemiddeld genomen heeft 40.5% lager (beroeps)onderwijs gevolgd en 45.2% middelbaar (beroeps)onderwijs. Dit is opvallend omdat uit het eerder genoemde onderzoek van Vilans (2009) blijkt dat OCB's vaak moeite hebben om ouderen met een lage sociaaleconomische status te bereiken. Het OCB in Stadsdeel De Baarsjes lijkt hier wel in te slagen.

Het OCB weet in 2008 (*P* = 85.9%) en 2009 (*P* = 78.3%) veel autochtone mensen te bereiken. Hoewel in Stadsdeel De Baarsjes de meeste bewoners van 60 jaar en ouder eveneens autochtoon zijn (63.8% in 2008 resp. 62.2% in 2009), liggen deze percentages gemiddeld genomen iets lager dan bij het OCB. Binnen de allochtone doelgroepen zijn de Marokkaanse ouderen relatief goed bereikt. Het OCB heeft in 2008 (*P* = 7.8%) en 2009 (*P* = 10.2%) een percentage Marokkaanse bezoekers getrokken dat representatief is in vergelijking tot de gegevens van Marokkaanse ouderen in Stadsdeel De Baarsjes in 2008 (*P* = 7.0%) en 2009 (*P* = 7.1%). Het, na aanleiding van onderzoek van de Universiteit van Amsterdam, gericht benaderen van deze doelgroep met specifiek ontwikkelde communicatie heeft daarmee een positief resultaat op het aantal Marokkaanse ouderen dat het OCB bezoekt. Uit onderzoek van Vilans (2009) blijkt dat allochtone ouderen vaak moeilijk te bereiken zijn en meestal niet reageren op een schriftelijke uitnodiging om het OCB te bezoeken. Het OCB in Stadsdeel De Baarsjes heeft met specifieke communicatie gericht op de Marokkaanse ouderen een gedeelte van deze risicogroep wel bereikt. Het is dan ook aan te bevelen om dit positieve resultaat een vervolg te geven door specifieke communicatie te ontwikkelen voor de overige allochtone groepen die op dit moment nog minder goed worden bereikt met de standaard communicatie van het OCB. Verder dient opgemerkt te worden dat de Turkse doelgroep in 2009 niet benaderd, en dus ook niet gekomen, is omdat deze groep in 2010 met specifieke communicatie aangeschreven zal worden.

Gezondheidsproblemen en adviezen

De overgrote meerderheid van de bezoekers van het OCB (*P* = 91.4%) heeft één of meerdere somatische gezondheidsproblemen. Uit de analyses van de uitslagen van de verschillende gezondheidstesten die het OCB uitvoert blijkt dat men name overgewicht (*P* = 46.3%) of ernstig overgewicht (*P* = 21.2%) veelvuldig voor komt. Daarnaast hebben veel mensen een verhoogd cholesterol (*P* = 58.9%), vaak gerelateerd aan overgewicht. Deze cijfers komen overeen met het onderzoek van Vilans (2009) onder meerdere OCB's in Nederland. Uit dat onderzoek blijkt dat de meest gesignaleerde gezondheidsproblemen overgewicht en een verhoogd cholesterolgehalte zijn. De adviezen, gericht op gezondheidswinst, die zijn gegeven door het OCB waren dan ook gericht op deze veel voorkomende gezondheidsproblemen bij ouderen. De adviezen die het meest zijn gegeven bestaan uit gewicht verminderen, voedingsadvies en meer gaan bewegen. Deze adviezen komen eveneens overeen met de adviezen uit het landelijke onderzoek van Vilans (2009), waarbij de meeste mensen het advies kregen om meer te bewegen en gezonder te eten. Wat betreft het aantal verwijzingen heeft het OCB mensen voornamelijk doorverwezen naar de huisarts. Ook dit komt overeen met de resultaten uit het landelijke onderzoek van Vilans (2009), waarbij de meeste doorverwijzingen naar de huisarts waren.

Wat betreft psychische klachten rapporteert meer dan 40% van de bezoekers van het OCB wel eens last te hebben van somberheid, eenzaamheid en/of angst. Somberheid wordt in de vragenlijst gerapporteerd door 32.0% van de bezoekers van het OCB, eenzaamheid door 23.0% en angst door 17.4%. Hoe zorgwekkend deze cijfers zijn is op basis van dit onderzoek niet aan te geven. Ook is niet precies na te gaan welke adviezen gegeven zijn op dit gebied. Nader onderzoek is nodig om meer inzicht te krijgen in deze problematiek.

Opvolging adviezen

Verreweg de meeste mensen geven aan dat ze de adviezen die ze van het OCB hebben gekregen in zijn geheel of voor een gedeelte hebben opgevolgd (*P* = 85.4%). De adviezen 'meer bewegen' en 'op voeding letten' worden het meeste genoemd (*P* = 23.3%) als advies dat is opgevolgd. Dit ligt in lijn met de gegeven adviezen, aangezien adviezen met betrekking tot voeding en bewegen het meest gegeven zijn door het OCB. Van de mensen die aangeven dat ze de ontvangen adviezen niet (*P* = 14.6%) of gedeeltelijk niet (*P* = 11.9%) hebben opgevolgd, wordt het advies stoppen met roken het vaakst genoemd, in dit geval door 8 mensen, als een advies dat niet is opgevolgd.
Naast de adviezen en verwijzingen verstrekt het OCB ook schriftelijke informatie over het aanbod van Stadsdeel De Baarsjes voor ouderen. Het OCB heeft de meeste mensen schriftelijke informatie gegeven over de cursus meer bewegen voor ouderen die in Stadsdeel De Baarsjes wordt

aangeboden. Dit sluit aan bij de gezondheidsproblemen met betrekking tot overgewicht die zijn geconstateerd en de adviezen die door het OCB zijn gegeven.

Tevredenheid

Uit de enquête die mensen na afloop van het consult thuisgestuurd krijgen blijkt dat de bezoekers erg tevreden over het OCB zijn. Het OCB krijgt van de mensen die de vragenlijst terugsturen gemiddeld een 7.9 als rapportcijfer. De meeste bezoekers ervaren de ontvangen gezondheidsadviezen als (zeer) nuttig (91.6%) en (zeer) duidelijk (*P* = 99.3%), willen de gezondheidstest (zeer) zeker nog eens laten doen (*P* = 79.4%) en raden de gezondheidstest (zeer) zeker aan bij anderen (*P* = 92.5%).Daarnaast worden de ontvangen adviezen als duidelijk en nuttig gezien en de deskundigheid van de fysiotherapeut en verpleegkundige als (zeer) goed ervaren. Ook uit het landelijke onderzoek van Vilans (2009) blijkt dat bijna alle bezoekers tevreden tot zeer tevreden zijn over het OCB. Het OCB lijkt daarmee in een behoefte te voorzien. Ondanks dat, volgens de bezoekers, de gezondheidsadviezen de gezondheid 'zeker' tot 'zeer zeker' op peil houden, zegt 83.1% dat de gezondheid zonder de gezondheidstest 'hetzelfde als nu' zijn geweest. Dit laatste kan verklaard worden doordat er tussen het ontvangen van de adviezen tijdens het consult en het thuis ontvangen van de enquête te kort tijd zat (slechts enkele weken) om al (grote) gezondheidsverbeteringen te kunnen ervaren. Overigens heeft 14.8% in deze korte periode toch reeds gezondheidsvoordelen waargenomen.

Aanbevelingen

De gerichte communicatie op de Marokkaanse groep ouderen in Stadsdeel De Baarsjes heeft een positief resultaat gehad op het aantal Marokkaanse bezoekers aan het OCB. Het valt dan ook aan te bevelen om specifieke doelgroepbenadering door te voeren naar andere allochtone groepen uit Stadsdeel De Baarsjes. Daarbij dient wel, evenals bij de benadering van Marokkaanse ouderen, rekening gehouden te worden met de achtergrond van de verschillende groepen. Turkse ouderen zullen bijvoorbeeld anders benaderd moeten worden dan Surinaamse ouderen. Uit onderzoek van Vilans (2009) blijkt het van belang te zijn dat wordt gedacht vanuit doelgroepen, waarbij leeftijdsgrenzen niet het beste instrument zijn om doelgroepen te bepalen. Andere factoren zoals opleidingsniveau, sociaaleconomische status en leefstijl spelen een belangrijke rol bij de gezondheidstoestand van ouderen (Vilans, 2009). Vilans (2009) geeft aan dat preventieve maatregelen het beste werken als ze op helder omschreven doelgroepen gericht zijn. Het OCB is in 2009 gestart met het gericht benaderen van Marokkaanse ouderen en in 2010 wordt gestart met Turkse ouderen. Deze doelgroepbenadering is nu nog gebaseerd op herkomstgroepering, maar het

zou in de toekomst ook toegepast kunnen worden op basis van andere gegevens zoals opleidingsniveau.

In dit onderzoek was het niet mogelijk om te na te gaan in hoeverre de door het OCB gegeven gezondheidsadviezen specifiek gericht waren op een bepaalde doelgroep. In toekomstig onderzoek zou onderzocht kunnen worden in hoeverre communicatie met betrekking tot het uitvoeren van bepaalde adviezen verschillend dient te zijn per doelgroep. De communicatie naar mensen met overgewicht en met een hoog opleidingsniveau dient anders te zijn dan mensen met overgewicht en een laag opleidingsniveau. Het is van belang dat niet alleen wordt uitgegaan van doelgroepen bij het benaderen of uitnodigen van mensen voor een bezoek aan het OCB, maar ook bij andere aspecten, zoals het geven van gezondheidsadviezen.

Tevens wordt aanbevolen om in de toekomst na te gaan in hoeverre het aanbod van Stadsdeel De Baarsjes aansluit op de veelvoorkomende gezondheidsproblemen onder de ouderen in Stadsdeel De Baarsjes die uit de gezondheidsscreening van het OCB naar voren komen. Daarvoor zou enerzijds nagegaan kunnen worden wat het huidige aanbod is en wat oudere bewoners van Stadsdeel De Baarsjes daarvan vinden en anderzijds wat de behoeftes zijn van de bewoners. In dit licht zou ook nader onderzoek gedaan kunnen worden naar psychische problemen, zoals eenzaamheid, somberheid en angst, en de mate waarin er aanbod is binnen het Stadsdeel om ouderen te ondersteunen bij het aanpakken van deze problemen.

Tot slot is dit onderzoek uitgevoerd aan de hand van bestaande gegevens die door het OCB De Baarsjes verzameld zijn om goed advies te kunnen geven aan de cliënten van het OCB. De gebruikte vragenlijsten zijn primair ontwikkeld voor het leveren van zorg en niet voor het doen van onderzoek. Om de gegevens die verzameld worden ook in de toekomst te kunnen gebruiken voor onderzoek wordt aanbevolen om een aantal wijzigingen aan te brengen in de bestaande formulieren. Daardoor zal het bijvoorbeeld mogelijk worden om per individu te analyseren welke adviezen gegeven zijn en wat deze persoon met de adviezen heeft gedaan.

Conclusie

Uit de resultaten valt op te maken dat OCB De Baarsjes goed scoort en op bepaalde aspecten zelfs beter dan landelijk het geval is. Het OCB slaagt er in om ouderen met een lage sociaaleconomische status en Marokkaanse ouderen, risicogroepen voor gezondheidsproblemen waarvan uit landelijk onderzoek bekend is dat zij moeilijk te bereiken zijn, naar verhouding goed te bereiken. Het OCB De Baarsjes hanteert een relatief hoge leeftijdsondergrens, namelijk 60 jaar en ouder, waar landelijk gezien meer dan de helft van de OCB's ouderen benadert vanaf 50 of 55 jaar. Ondanks de benadering van een oudere groep mensen, is de gemiddelde leeftijd van de bezoekers van OCB De Baarsjes vergelijkbaar en in 2008 zelfs iets jonger dan landelijk het geval is. Dat het OCB De Baarsjes een

relatief ‘jonge’ groep weet te bereiken is van belang met het oog op de doelstelling van OCB’s, namelijk de preventie van gezondheidsproblemen door middel van vroegsignalering. Bovenop deze positieve resultaten blijken de meest voorkomende gezondheidsproblemen, de gegeven adviezen en de hoge tevredenheid onder de bezoeker van het OCB overeen te komen met gegevens uit het landelijke onderzoek over andere OCB’s. Het OCB lijkt daarmee in een behoefte te voldoen.

Literatuur

Luijkx, K.G., van Weert, C.M.C., van Oers, J.A.M., Schols, J.M.G.A. (2007). Consultatiebureau voor ouderen. *Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen, 85* (7), 392–398.

Gezondheidsraad (2005). *Vergrijzen met ambitie.* Den Haag: Gezondheidsraad.

Vilans (2008). *Consultatiebureau voor Ouderen. Visiedocument.* Utrecht: Kenniscentrum Ouderen (KCO) / Vilans.

Vilans (2009). *Zorg voor morgen. Schets van preventieve zorg voor ouderen.* Utrecht: Vilans.

VWS (2006). *Kiezen voor gezond leven 2007 – 2010.* Den Haag: Ministerie van VWS.

Bijlagen

Bijlage 1 Vragenlijst voorafgaand consult OCB

Vragenlijst screening Ouderen Consultatiebureau De Baarsjes

! <u>Gelieve deze vragenlijst thuis in te vullen en mee te nemen naar uw afspraak</u>

Naam:	……
Geboortedatum:	……
Datum:	……
Geslacht:	O man O vrouw

Kruis achter de vragen aan welk antwoord op u van toepassing is.

Somatisch

In dit eerste gedeelte van de vragenlijst wordt onderzocht of er stoornissen zijn in kracht, beweeglijkheid, coördinatie, balans, conditie en dergelijke.

1. Heeft u wel eens pijn, zo ja: waar? □ ja* □ nee

   * Waar: ……..

2. Bent u wel eens benauwd of kortademig en zo ja: wanneer? □ ja* □ nee

   * Wanneer: □ in rust □ bij inspanning □ anders, ……..

3. Hoe vaak komt u buiten? □ dagelijks □ wekelijks □ maandelijks □(vrijwel) nooit

4. Hoe vaak doet u aan lichamelijke inspanning? (bijv. een half uur fietsen of zwemmen). □ dagelijks □ 3 keer per week □ wekelijks □ maandelijks □ (vrijwel) nooit

5. Bent u afgevallen de laatste 6 maanden? □ ja □ nee

6. Heeft u vaak dorst of een droge tong? □ ja □ nee

7. Heeft u moeite met de ontlasting of heeft u last van diarree? □ ja □ nee

8. Heeft u moeite urine of faeces vast te houden? □ ja □ nee

9. Heeft u moeite met slikken? □ ja □ nee

10. Heeft u uw eigen gebit? □ ja □ nee*

* Zo niet, heeft u moeite met de gebitsprothese? □ ja □ nee

11. Bent u wel eens gevallen? □ ja* □ nee

* Zo ja, hoe vaak het afgelopen jaar? ……

12. Heeft u wel eens dikke voeten? □ ja □ nee

13. Heeft u last van duizeligheid? □ ja □ nee

14. Heeft u een goede eetlust? □ ja □ nee

15. Heeft u klachten van stijfheid van de gewrichten? □ ja □ nee

Activiteiten van het dagelijks leven (ADL)
In dit tweede gedeelte van de vragenlijst wordt gekeken of er beperkingen zijn ten aanzien van persoonlijke verzorging, voeding en bewegen.

16. Verzorgt u zich nog volledig zelf? □ ja □ nee*

* Zo nee, waarbij heeft u hulp nodig? ……

17. Doet u het huishouden zelfstandig? □ ja □ nee*

* Zo nee, waarbij heeft u hulp nodig? ……..

18. Kookt u zelfstandig? □ ja □ nee*

* Zo nee, wie kookt er voor u? ……

19. Heeft u moeite met lopen? □ ja □ nee

20. Gebruikt u een hulpmiddel bij het lopen? □ ja* □ nee

* Indien ja, welk(e) hulpmiddel(len)?

□ stok □ rolstoel □ driepoot □ scootmobiel □ rollator

□ anders, nl. ……...

21. Loopt u nog trappen? □ ja □ nee

22. Kunt u nog bukken (bijvoorbeeld om iets van de grond op te pakken)? □ ja □ nee

23. Doet u nog uw eigen administratie en financiën? □ ja □ nee

24. Rijdt u nog met eigen auto, fietst u of maakt u nog gebruik van het openbaar vervoer? □ ja □ nee

Maatschappelijk

In dit derde onderdeel van de vragenlijst wordt gekeken naar het maatschappelijk functioneren en naar beperkingen ten aanzien van huishouden, sociale contacten en wonen.

25. Woont u alleen? □ ja □ nee

26. Heeft u een partner? □ ja □ nee

27. Heeft u kinderen? □ ja □ nee

28. Heeft u voldoende aanspraak? □ ja □ nee

29. Heeft u voldoende ondersteuning / mantelzorg? □ ja □ nee

30. Woont u prettig? □ ja □ nee*

    * Zo nee, waarom niet? ……

31. Woont u gelijkvloers / is de woning goed te bereiken? □ ja □ nee

32. Neemt u deel aan sociale activiteiten? □ ja* □ nee

    * Zo ja, welke: ……

Psychisch

In dit vierde onderdeel van de vragenlijst wordt er gekeken naar psychische klachten.

33. Voelt u zich wel eens eenzaam? □ ja □ nee

34. Voelt u zich wel eens somber? □ ja □ nee

35. Voelt u zich wel eens onveilig? □ ja □ nee

36. Voelt u zich wel eens angstig? □ ja □ nee

37. Bent u wel eens vergeetachtig? □ ja □ nee

38. Slaapt u wel eens slecht? □ ja □ nee

Communicatie

In dit laatste onderdeel van de vragenlijst wordt u gevraagd over uw gezichtsvermogen, gehoor en over het spreken om te bepalen of u belemmerd bent bij de communicatie.

39. Heeft u moeite met zien? □ ja* □ nee

    * Zo ja, kunt u nog de krant lezen? □ ja □ nee

40. Heeft u moeite met horen? □ ja* □ nee

    * Zo ja, heeft u een gehoorapparaat? □ ja □ nee

41. Heeft u moeite met spreken? □ ja □ nee

Overige vragen

42. Gebruikt u medicijnen? □ ja* □ nee

    * Zo ja, 1 of meerdere medicijnen? □ 1 medicijn □ meerdere

43. Bent u onder behandeling van een specialist? □ ja □ nee

44. Bent u wel eens opgenomen in het ziekenhuis? □ ja □ nee

45. Rookt u? □ ja □ nee

46. Gebruikt u alcohol? □ ja □ nee

47. Heeft u overgewicht? □ ja □ nee

48. Heeft u wel eens pijn op de borst, of een beroerte of hartinfarct doorgemaakt? □ ja □ nee

49. Heeft u hoge bloeddruk? □ ja □ nee

50. Heeft u diabetes / suikerziekte of komt dit in de familie voor? □ ja □ nee

51. Komen er hart- en vaatziekten voor bij familieleden onder de 60 jaar? □ ja □ nee

52. Is er erfelijk verhoogd cholesterol vastgesteld bij familieleden? □ ja □ nee

53. Tot welke bevolkingsgroep rekent u zichzelf?
    □ Nederlands
    □ Anders, namelijk……

54. Hoe bent u bij het Ouderen Consultatiebureau terecht gekomen?
    □ Ik heb een folder thuis gestuurd gekregen
    □ Ik heb ergens anders een folder gekregen nl ……..
    □ Via via
    □ Anders nl……..

55. Wat voor opleiding heeft u gehad?
    □ lager (beroeps)onderwijs
    □ middelbaar (beroeps)onderwijs
    □ hoger (beroeps)onderwijs

56. Wilt u aangeven wat u, <u>over het algemeen</u>, van uw gezondheid vindt?
    □ Uitstekend
    □ Zeer goed
    □ Goed
    □ Matig
    □ Slecht

Bijlage 2 Registratieformulier tijdens consult OCB

Formulier gegevens Ouderen Consultatiebureau de Baarsjes 2009

Naam	
Geboortedatum	
Geslacht	
Gewicht	
Lengte	
BMI	
Longfunctie	
Pols	
Bloeddruk	
Cholesterol	
Glucose	

Advies fysiotherapeut

Verwezen naar:

Advies verpleegkundige

Verwezen naar:

Bijlage 3 Enquête na afloop consult OCB

1. Wat is uw algemene beoordeling over het Ouderen Consultatiebureau de Baarsjes?
Rapportcijfer: **……** (waarbij 1 = zeer slecht en 10 = uitstekend)

2. Hebt u een of meerdere gezondheidsadviezen ontvangen?
- ☐ ja
- ☐ nee (ga door naar vraag 8)

3. Vond u de gezondheidsadviezen nuttig?
- ☐ zeer nuttig
- ☐ nuttig
- ☐ enigszins nuttig
- ☐ niet nuttig

4. Vond u de gezondheidsadviezen duidelijk? (bijv. was het voor u duidelijk wat u thuis kunt doen om de adviezen op te volgen?)
- ☐ heel duidelijk
- ☐ duidelijk
- ☐ enigszins duidelijk
- ☐ niet duidelijk

5. Heeft u de gezondheidsadviezen opgevolgd?
- ☐ ja, namelijk:……
  ……
- ☐ gedeeltelijk, namelijk (vul in wat u wel en wat u niet opgevolgd hebt):
  - Wel opgevolgd:……
    ……
  - Niet opgevolgd:……
    ……
- ☐ nee, omdat……
  ……

6. Denkt u dat de gezondheidsadviezen u helpen om uw gezondheid op peil te houden?
- ☐ zeer zeker
- ☐ zeker
- ☐ misschien
- ☐ nee

7. Hoe zou uw gezondheid zijn als u de gezondheidstest NIET had gedaan?

- □ beter dan nu
- □ hetzelfde als nu
- □ iets slechter als nu
- □ slechter als nu

8. Hoe hebt u de deskundigheid van de verpleegkundige ervaren?

- □ zeer goed
- □ goed
- □ neutraal (niet goed/niet slecht)
- □ matig
- □ niet goed

9. Hoe hebt u de deskundigheid van de fysiotherapeut ervaren?

- □ zeer goed
- □ goed
- □ neutraal (niet goed/niet slecht)
- □ matig
- □ niet goed

10. Zou u zelf nogmaals deze gezondheidstest willen laten doen?

- □ zeer zeker
- □ zeker
- □ misschien
- □ nee

11. Zou u anderen aanraden om deze gezondheidstest te laten doen?

- □ zeer zeker
- □ zeker
- □ misschien
- □ nee

12. Hebt u anderen wel eens aangeraden deze gezondheidstest te laten doen?

- □ ja
- □ nee

13. Hebt u behoefte aan een vervolgafspraak?

- □ ja, na een half jaar
- □ ja, na een jaar
- □ ja, na …….
- □ nee

14. Was het consultatiebureau goed bereikbaar voor u?

- □ ja
- □ redelijk
- □ nee, omdat……

15. Wat is uw geboortedatum? . . - . . – 19 . .

16. Wat is uw geslacht?

- □ man
- □ vrouw

17. Wat voor opleiding heeft u gehad?

- □ lager (beroeps)onderwijs
- □ middelbaar (beroeps)onderwijs
- □ hoger (beroeps)onderwijs

18. Wat is uw postcode? . . . . . .

19. Overige opmerkingen:

……

……

……

Hartelijk dank voor uw medewerking.

U kunt de ingevulde enquête opsturen in de bijgevoegde envelop (een postzegel is niet nodig)

Bijlage 4 Vragenlijst geen behoefte aan consult

Wij willen graag weten voor welke mensen een gezondheidstest wel of niet interessant is.

Wilt u de gezondheidstest laten doen?

❑ Nee, ik wil niet deelnemen ☞ *vult u alstublieft onderstaande vragen in*

❑ Ja, ik neem deel ☞ *maakt u alstublieft telefonisch of per e-mail een afspraak (zie het telefoonnummer in de folder). U hoeft dit formulier NIET terug te sturen.*

1. Waarom neemt u <u>niet</u> deel aan de gezondheidstest? *U kunt meerdere antwoorden aankruisen*

- ☐ Ik hoef niet te weten hoe het met mijn gezondheid gesteld is
- ☐ Ik weet al hoe het met mijn gezondheid gesteld is
- ☐ Ik geloof niet dat een gezondheidstest helpt om mijn gezondheid op peil te houden
- ☐ Ik heb er geen tijd voor
- ☐ Ik zie er tegen op om een afspraak te maken
- ☐ Ik zie tegen het meedoen aan de testen op
- ☐ Ik ben bang voor de uitslag
- ☐ Het ouderenconsultatiebureau is moeilijk bereikbaar
- ☐ Ik heb niemand die me kan begeleiden
- ☐ Mijn familie (partner, kinderen) vindt het niet nodig dat ik de test laat doen
- ☐ Ik begrijp de folder niet
- ☐ Ik wil alleen een gezondheidstest als ik mijn eigen taal kan spreken
- ☐ Ik wil alleen een gezondheidstest bij zorgverleners uit mijn eigen cultuur
- ☐ Anders, namelijk……

  ……

2. Welke van onderstaande uitspraken is het meest op u van toepassing? *Kies één antwoord*

- ☐ Ik leef gezond
- ☐ Ik probeer mijn ongezonde leefgewoonten te veranderen
- ☐ Ik wil of kan mijn ongezonde leefgewoonten niet veranderen

3. Wat is uw geboortedatum?

. . - . . – 19 . .

4. Wat is uw geslacht?

- ☐ man
- ☐ vrouw

5. Woont u alleen?

- ☐ ja
- ☐ nee

6. Wat voor opleiding heeft u gehad?

- ☐ lager (beroeps)onderwijs
- ☐ middelbaar (beroeps)onderwijs
- ☐ hoger (beroeps)onderwijs

7. Tot welke bevolkingsgroep rekent u zichzelf?

- ☐ Nederlands
- ☐ anders, namelijk

  .....

8. Wilt u aangeven wat u,
<u>over het algemeen</u>, van uw gezondheid vindt?

- ☐ uitstekend
- ☐ zeer goed
- ☐ goed
- ☐ matig
- ☐ slecht

9. Wat is uw postcode? . . . . . .